

VERTEC.

Izhaja
1. dne v
mesecu
in stoji
za celo
leto 2 gl.
40 kr.,
za pol
leta 1 gl.
20 kr.
Po
pošti:
za celo
leto 2 gl.
60 kr.,
za pol
leta 1 gl.
30 kr.

Naroč-
nina naj
se na-
prej pla-
čuje in
pošilja
ured-
ništvu v
žent-
peter-
skem
pred-
mestji
hš. št. 15
v Lju-
bljani.
(Lai-
bach.)

Časopis s podobami za slovensko mladost.

Štev. 2.

V Ljubljani 1. februarja 1873.

Leto III.

Vertec.

Svoj vertec prelubi
Prav rada imam,
Ko čas mi pripušca
Berž vanj se podam.

Tu rožice nežne
Prav krasno cvetó,
Po drevji pa tice
Presladko pojó.

V sercé me to gane
In miče močno;
Stvarjenje o božje
Kako si lepó!

Veselo mi bije
Nedolžno sercé;
Ko tičice mile
Mi pesmi drobé.

Ko hodim po vertu
Sladko se smehljam,
Preljubih ker rožic
Obilo imam.

Če gledam vertnice,
In lil'je lepe.
Vijolice modre
Rož drugih versté:

Se spomnim, da mati
Učili so me,
Kaj rožice zale
Me lep'ga učé.

„Vertnica rudeča
Te dete uči:
Ljubezen da tvoja
Za dom naj planti.

In lilija bela
Uči te lepó:
Naj tvoje življenje
Brez madeža bo!

Vijolica modra
Spominja naj te,
Da vedno ohraniš
Ponižno sercé.

Pa rožice ljube —
Čas kratek cvetó;
Mladost tudi tvoja
Minula kmal' bo.“

Pri mizi na vertu
Nekako takó,
Učili so mati
Me dete mladó.

lean Zarnik.

Ubogi dijak.

(Iz slovaškega prosto predelal I. T.)

V nekem slavlanskem mestu so mestjani žertovali mnogo premoženja, da so pozidali višje šole v izobraženje svojih domačih sinov. V te šole, ki je ime-
nujemo „latinske šole ali gimnazije“ hodil je tudi neki zal in nadepolni mla-
denič, ki je bil nadarjen z bistrim umom, drugače pa jako ubog in reven. Bil
je četrtek — dan — ko se dijaki prosti šole, da se malo oddahnejo in odpo-

činejo. Take dneve imenujejo dijaki počitnice. Toda naš ubogi dijak ni obernil tega dneva v počitek, da bi enako drugim svojim tovarišem hodil brez dela po lepem mestu in tù okoli zijala prodajal, ampak namenil se je ta dan koristno obniti v to, da poskerbi nekoliko za svoje telesne potrebe. Nadeja se, da bode v mestu, katerega prebivalci znani so kot dobri in gostoljubni ljudjé, našel tudi on kako ušmiljeno in radodarno sercé, ki mu bode pomagalo iz njegove velike revščine, podá se najpred k nekemu krojaču, ki je stanoval v velikej gosposkej hiši, ne daleč od njegovega stanovanja. Čujmo malo, kako se je godilo ubogemu dijaku pri neznanem krojaškem mojstru, ko se je med njima sledeči razgovor začel:

Dijak: Hvaljen bodi Jezus Kristus!

Krojač: Na vekomaj Amen! Kaj mi prinesete dobrega, dragi moj mládenko?

Dijak: Prosil bi vas le, dragi gospod mojster, da bi bili tako dobri, in mi malo zašili mojo raztergano suknjo.

Krojač: Mislim, da to delo ni ravno tako nujno. — Ali se vam znabiti mudi?

Dijak: Oj mudí se, mudí! Rad bi videl, da bi suknjo koj v roke vzeli, pa bi tudi rad počakal, da jo zakerpate.

Krojač: Lejte si nù, kaj vam v glavo ne pade! Mar bi radi, da bi zavoljo vaše raztergane suknje vse drugo delo mahoma odložil? Dragi moj prijane! od takega dela rokodelec ne živi. — Vendar povejte mi, ali je vašej suknji mnogo poprave treba?

Dijak: Ne ravno mnogo. — Raztergani so le okrajci na rokavih, nekatere luknje bi treba zadelati in tudi nekoliko novih gumbov prišiti. Res je, da bi suknja potrebovala tudi novega ovratnika, kajti podstava na njem je raztergana, tudi žepi so luknjasti, in komolci bi potrebovali boljših in močnejših kerp.

Krojač (smijaje se): Prosim vas, povejte mi vendar, kaj je potem na vašej suknji celega in dobrega? A naj si bode temu, kakor mu drago, prinesite mi svojo suknjo, da jo pregledam in vidim, kaj mi je z njo storiti.

Dijak: Gospod mojster! tukaj vam je na meni. Le pogledjte, to je ona suknja, ki bi rad, da mi jo zakerpate. To je moja najlepša in edina obleka. Dijaki smo denes prosti, in ravno zategadelj bi rad, da mi spolnite mojo prošnjo.

Krojač: Aha, dobro vas poznam dijake! Denarje, ki vam je pošljejo vaši dobri stariši, večkrat v nepotrebne reči zabijete, a potem, kedar zapravite vse — —

Dijak: Nè, nè, gospod mojster! Motite se, ako si kaj takega domišljujete o meni. Pervič imam zeló ostrega gospodarja, a drugič bi bil pač vesel, ako bi se le enkrat na dan mogel do sitega najesti. Verjemite mi, da sem sirota, pri vsem tem pa vendar dober dijak.

Krojačica (milovaje ubogega dijaka): Pač se mi v serce smilite, ako še toliko nimate, da bi se vsak dan do sitega najedli.

Dijak: Verjemite mi, dobra gospodinja, da govorim resnico. Akoravno je v mestu mnogo blagih ljudí, ki iz dobrega serca radi kaj podaré ubogim sirotam, vendar imam v tednu le štiri dni, o katerih redno dobivam svoje kosilo.

Krojač (zauzet): Kaj pa jéste ostale tri dni?

Dijak: Kaj drugega, kakor košček kruha? Bog, ako ga le imam!

Krojačica: To je pač žalostno! Tako zal mladenič, pa mora lakoto terpeti; poleg tega si pa še z učenjem glavo ubijati. — Usmili se ga, usmili, moj stari, in popravi mu suknjico, kolikor jo je popraviti mogoče. — Morda tudi denes niste še nič gorkega zajeli?

Dijak: Res je, da je bilo tudi denes prav revno moje kosilo.

Pri teh besedah odide krojačica v kuhinjo, a dijak sleče svojo suknjo in jo podá krojaču, ki jo z glavo majaje od vseh strani ogleduje rekoč: „Pač je neumno biti dijak, ako nima ničesar v žepu. Po mojih mislih bi bilo gotovo boljše za vas, ako se bi poprijeli rajše kakega rokodelstva ter si po tem potu skerbeli za vsakdanji kruhek, nego da se po nepotrebnem potikate po višjih šolah in obleko tergate po šolskih klopéh.

Dijak: Vam, gospod mojster, se sicer dozdeva, da imate prav, ali temu vendar ni tako. Znanje in šola pripelje človeka k dobremu kruhu. Mnogo mladeničev, ki so se po šolah marljivo in pridno učili, našlo je pozneje ugoden stan ne le v visokih palačah, ampak tudi v nizkih in revnih bajticah. Ako ima mlad človek le dobro voljo, da se poprime vsega, kar je dobrega, poštenega in koristnega, ako ga izkušeni in modri možjé hvalijo, ter mu pripoznavajo sposobnost tudi za višje nauke, ako se mlad človek voljno izroči v previdnost božjo s trdnim zaupanjem, da mu bodo pomagali tudi dobri in usmiljeni ljudjé, kakor se je to že zgodilo pri mnogih ubogih dijakih, ki so po ternjevem potu dospeli do velike česti, verjemite mi, da vse to mladega človeka izpodbuja še k večej pridnosti do učenja in obiskovanja šol.

Krojač (smijaje se): Bóre dijak! Rad bi znal, kako se vendar pride po ternjevem potu k dobremu kruhu in do visoke česti.

Dijak: Glejte, ljubi mojster, tako-le: Ubogi dijak, kateri vé, da njegovi revni stariši nimajo premoženja, da bi mu mogli po svojej smerti kaj prida zapustiti, mora sam gledati za boljšo svojo prihodnost, ako želí, da mu se ne bode treba boriti z revščino in terpljenjem, s kakoršnim se znabiti boré njegovi ubogi stariši. To ga vleče in izpodbada, da se marljivo in pridno učí. Ker ima ubogi dijak le malokedaj kaj okroglega v žepu, ne mikajo ga potem ne kerčme, ne igre, ne kake druge zabave. A to je zanj prav dobro, ker je pri učenji potem bolj zbran; nikakoršne zlé misli in želje ne vznemirujejo njegovega srcá, pa tudi nepotrebni spomini ne motijo njegove glave. Takega dijaka nikoli ne boli glava, ker nima prenapolnjenega želodca, o njem tudi ne velja latinska prislovica, ki pravi: „Plenus venter, non studet libenter,“ t. j. s polnim trebuhom se ne da učiti.

Pri teh besedah stopi krojačica v sobo sè skledico v roki, a krojač se še zmêrom smeje in pravi: Prosim vas vendar, kaj neki mislite, da bode iz vas? Naveličali se boste kmalu učenja, naveličali se boste stradati, — in če vas tudi naposled doletí kaka sreča, i nù, — kaj boste? kak bóre pisar; kajti dandenes se ne pride tako lahko do kake visoke česti, ako —

Dijak: Motite se gosp. mojster! Mnogo revnih dijakov je že bilo, ki so s pridnostjo tako daleč dognali, da so prišli do škófovske, ali še celó do kake višje svetne česti.

Krojačica (devaje skudeljico na mizo): I kaj vendar v eno mér blebetaš, moj stari? Včasih govoriš zares tako neumno, da se ti vsak otrok smijati mora.

Ali znabiti nima ubogi dijak prav? (K dijaku): Sédite tam le za mizo in okrepčajte se malo, pozna se vam na obrazu, da nimate rednega kosila. (Prima kne mu stol). — Ali ne veš, moj stari, da je bil naš sedanji škof, katerega smo še kot župnika dobro poznali, sin jako ubogih starišev? Pa tudi drugih odličnih mož, duhovskega in svetnega stanu, je bilo že mnogo na svetu, ki niso imeli pozlačene zibelke, a vendar so prišli do velike česti in sreče. Gospod J. je suknarjev sin, pa je vendar, kakor ljudje pripovedujejo postal zelo imeniten gospod, in to še celó tam v Beču. Moj rajnki oče, Bog mu daj dobro, nam je večkrat pripovedoval, da je bil knez Esterhazi sin tako ubogih starišev, da je kot dijak moral od milostinj dobrih ljudi živeti, učil se je pa tako pridno, da je pozneje postal knez; tudi ga ni bilo nikoli sram njegove nekedanje revščine, marveč še celó ponašal se je rad sè svojim revnim dijaškim življenjem.

Krojač: Res je; prav imaš, moja stara! Človek, ki se mora v mladosti sam boriti z revščino in nadlogami, spominjal se bode pozneje tudi rad revežev in jim pomagal, kolikor in kedar bode le mogel; kajti človek, ki je sam okusil terpljenje, laglje čuti potem britkosti, ki so bile nekedaj tudi njemu lastne. — Nù, ako vas smem vprašati, za kakošen stan se pa vi pripravljate, gospod dijak!

Dijak: Ako mi dobri Bog ohrani ljubo zdravje in mi ne odtegne blagih dobrotnikov, bil bi rad duhoven.

Krojačica veselo v roke udari rekoč: O moj Bog! koliko veselja imajo pač ubogi stariši, ki imajo sina duhovna. — Duhovni gospod je največja in najčverstejša dušna in telesna podpora svojim ubogim starišem. — Veš kaj, moj stari? Tudi mi dva morava skerbeti za podporo ubogemu dijaku tukaj. Dober duhoven je tudi nama velika pomoč in tolažba v dušnih zadevah.

Krojač (ki se je po neprevidnosti sè šivanko v perst zbodel): Dà, dà, jaz že hitim pomagati; le poglej, kako mi kri iz persta teče. (Suknjo sìm ter tja premetovaje): Moj Bog in pa ta suknja! Več jej ne vem ni kraja ni konca; kerpa pri kerpi!

Dijak: Joj meni, ubogej siroti! to je pač žalostno zame. Prosim vas, gospod mojster, popravite kolikor morete in znate. Zakerpajte samo to, kar je najpotrebnišega.

Krojač: Hm! hm! kar je najpotrebnišega. — Ne zamerite gospod studiosus, najboljše bi bilo, ko bi se suknja prodala kakemu cunjarju.

Dijak (težko vzdahnivši): Moj Bog! jaz sem pa še vesel, da jo imam, čeravno je slaba.

Krojačica: Tak bodi že enkrat tiho in ne žali uboge sirote, ki že brez tega zadosti terpi.

Krojač: Terpim tudi jaz, ker šivam, da me že persti bolé. Le poglej koliko lukenj sem že zakerpal, pa jih vendar nikoli ne zmanjka, pač da ne vem, od kod se jemljó.

Krojačica: Koliko let pa boste morali še šolski prah požirati?

Dijak: Tukaj imam biti še štiri in pol leta, potem bom šel v semenišče, kjer bom ostal štiri leta, predno stopim k oltarji.

Krojačica: Kjer se trije do sitega najedó, tam se lahko najé tudi še četerti. Ker nimate več, kakor le tri dni v tednu pošteno kosilo, pa pridite k nam na kosilo. Naše kosilo je sicér priprosto in reyno, ali lačen človek si v ničem ne prebira. Nadejamo se, da nam bode Bog svoje darí blagoslovil, in

tudi vas z nami nasitil. Zato pa boste, kedar vam bode čas dopuščal, našega Janezka malo v roke vzeli, da tudi on nekoliko več veselja dobi do šole.

Dijak: Bog naj vam stotero poverne, blaga dobrotnica, kar boste dobrega storili ubogemu dijaku.

Krojač: Zdaj se imate pa tudi meni zahvaliti; evo vam suknje. Kar se je dalo in moglo, to sem popravil. Mnogo sicer nisem mogel, kajti pripoznati morate sami, da bi sto maček ne bilo moglo ene same miši uloviti v njej, toliko lukenj je imela vaša uboga suknja. Čuvajte jo zdaj, kakor bi bila iz zlatá, kajti drugače —

Dijak (uzemši suknjo): Serčno se vam zahvalim, gospod mojster! Prosim, kaj sem vam dolžan?

Krojač (šaljivo): Kar ste drugim dolžni, mene ne briga; to pa, kar meni dolgujete, plačali boste, kedar postanete škof.

Dijak: Od mene vam tedaj serčna hvala, a od Boga plačilo! Bog daj, da bi vam mogel enkrat dostojno poverniti vašo blago dobroto. Z Bogom!

* * *

Petnajst let je že minulo, odkar je naš ubogi dijak, ki mu je bilo ime Vojteh, bral prvo sveto mašo. — Krojač in njegova dobra supruga sta se postarala in zelo ubožala. Zaslužka je bilo malo in glavnica, ki sta si jo za stare dni prihranila, potekla jima je že skorej vsa. Starega krojača, ki ni znal šivati po novem kroji, in so ga tudi že oči zapustile tako, da je k večemu le še kako staro obleko za silo popraviti mogel, zapustilo je vse. Večkrat sta skupaj sedé z žalostjo premišljevala nekedanje boljše dni svojega življenja, in skerbelo ju je pomankanje na njiju stare dni. Pri takem premišljevanji vnela se jima je želja, da bi ju Bog že skorej poklical iz tega sveta v boljšo domovino, v kateri ni pomankanja niti terpljenja.

Nekega dne sedita krojač in krojačica zopet v globoke misli zatopljena. Že osem dni nista imela nikakoršnega dela, to se vé, da tudi nikakoršnega zaslužka. Peku sta bila dolžna na kruhu in hišni gospodar ju je nadlegoval, da plačata stanovanje. Od kod vzeti denarjev v tolikej potrebi?

Kje je pa njiju sin? Doveršil je svoje zemsko potovanje. Smert je rešila sicer uboge stariše skerbí, ž njo pa tudi podpore na njihove stare dni, ki bi jim bila zdaj toliko potrebna.

Ko tako premišljujeta svoj revni stan in z žalostjo gledata v prihodnost, slišita na enkrat, da derdrá kočija po cesti, ki se ravno pred njihovo hišo ustavi. Sluga skoči z voza, odprè kočijo in iz nje stopi imeniten gospod, katerega nobeden ne pozná. Osupnena gledata naša ubožčeka skozi okno, ne vedé kaj to pomeni. Supruga prva izpregovori, ter vpraša moža: „Stari, kaj praviš, kedó je to?“ Starec zmajé z glavo, čudi se in pravi: „Draga moja, to sam Bog vé. Kakor se vidi, je to imeniten gospod; berž ko ne ima kaj opraviti z našim hišnim gospodarjem. S takimi reveži, kakoršna sva midva, taka gospoda ne občuje.“ Komaj pa starec to izgovori, odprè sluga vrata in neznani gospod stopi v revno in majhno sobico našega krojača. „Hvaljen bodi Jezus Kristus! Mir tej hiši! Gospod bodi z vami, prelubi moji!“ pozdravi tuji gospod osupnenega krojača in njegovo suprugo, ki ne vesta, pri čem da sta, ko vidita pred seboj stati — škofa.

Tudi škofovemu slugi se je zdel ta pohod zelo čuden in radoveden pričakuje, kaj

bode iz tega. Starec in starka, vsa prepadena od strahu, sta še celó pozabila škofu roko poljubiti. Za nekaj časa izpregovori stari krojač s tresočim in slabim glasom:

„Prosim Vas, milostivi gospod, kaj pomeni čast, da nas vaša milost obiše v našej revnej hiši? — Berž ko ne, zmotili ste se, da pridete k revnim Slovakom. Ako ste pa znabiti prišli zavoljo kakenga posebnega opravila, pripravljen sem zmêrom, da vam služim kot najponižniši hlapec.“

Škof se veselo nasmeje in pravi: „Nisem se zmotil ne, ampak zares pridem k Slavjanom. Mar mislite, preljubi moji, da slavjansko dete, ako postane škof, more zatajiti svojo slavjansko kri in svoje hrepeneče serce do milih svojih bratov Slavjanov? O nè, nikedar nè! Prišel sem k vam, gospod mojster, da svoj dolg poravnam in poplačam.“

Krojač: Joj meni! Kako bi si jaz, ubogi revež, le misliti mogel, da ima vaša milost pri meni kak dolg poravnati.

Škof: In vendar je tako. — Preljubi moj! velik je dolg, katerega poravnati si jaz za svojo sveto dolžnost štejem. Ali se ne spominjate več ubogega dijaka, kateremu ste pred več kot dvajsetimi leti zašili in popravili raztergano suknjico ter mu rekli, da vam bode plačal, kedar postane škof?

Krojač in krojačica naenkrat: Dà, dà! bil je to naš Vojteh. Ali še živi? Mar je res postal duhoven? Kako se mu godi? O preteklo je že mnogo let, od kar nisva slišala niti besedice o njem.

Škof: Še živi še, dobra človeka, in godi se mu dobro, prav dobro. Jaz vama tudi najlaže o njem kaj gotovega povedati vem. — Ne bodita vendar tako čudna, in poglejta mi malo boljše v oči! Ali nisem ravno jaz oni nekedanji Vojteh?

Krojač in njegova supruga veselo izklikneta: „O Bog! O preljuba mati Kristusova! Vaša milost je zares najin nekedanji Vojteh.“

Škof: Tako je. Jaz, ki sta me nekedaj kakor svojega sina milovala, postal sem z božjo pomočjo škof. Ne smem tedaj poprej od vaji, dokler ne poravnain svojega dolga! — Seže v žep. Nata! tukaj je plačilo za popravo moje raztergane suknjice. Zdaj pa vama dam na prosto voljo: ali hočeta iti z menoj, da bosta pri mojej mizi, kakor sem bil nekedaj jaz pri vajinej, ter bosta v miru in pokoji preživela poslednje dni svojega življenja, ali pa, ako nočeta z menoj, da vaji preskerbim tako, da vama ne bode treba več šivanke v roko vzeti, razen v zabavo ali kratek čas.

Z veseljem sta sprejela naša starca to poslednje, ter sta s podporo blagega škofa preživela poslednje dni svojega življenja v miru božjem.

Veselje do rokodelstva.

Andrejčku so oče umerli, ko je komaj šesto leto izpolnil. Velika izguba je bila to za ubogo mater, ki je imela troje drobnih otrok in prav nič premoženja. Kar je mogla storiti dobra mati, storila je rada, da bi, če tudi revno, vsaj pošteno preživela svoje otroke. Andrejček je bil najstarejši in moral je v šolo. S tem so narasle ubogej materi nove skerbi; kajti Andrejčku je bilo